

A PROPÒSIT D'UN CENTENARI *ABOUT SOCIAL PSYCHOLOGY CENTURY*

Oto Luque i Agües*

Resum

Hem acomplert cent anys d'existència de la Psicologia social i, en aquests temps, hem estructurat una disciplina científica amb un ample cos conceptual i amb diverses branques o subespecialitats enriquidores.

No obstant, el més rellevant es haver arribat a fer de la Psicologia social una eina útil en l'aconseguiment de benestar i de qualitat de vida als diferents àmbits d'intervenció psicològica –laboral, familiar, comunitari, etc...

Paraules clau: convergència conceptual, interdisciplinarietat.

Abstract

We have fulfilled one hundred years of the social Psychology of existence and, in these times, we have structured a scientific discipline with a wide conceptual framework and with several enriching ramifications or specialties.

Nevertheless, the most important is to have reached to do of the social Psychology an useful tool in the achievement of well-being and live quality to the different fields of psychological intervention –labour, family, community, etc...

Key words: conceptual convergence, interdisciplinarity.

* Correspondència: Oto Luque i Agües. President de la Societat Valenciana de Psicologia i Cap del Departament de Psicologia Social. Facultat de Psicologia. Avinguda de Blasco Ibáñez, 21. 46010-València (Espanya). Adreça electrònica: <Oto.Luque@uv.es>.

Introducció

Veritablement la perspectiva temporal resulta de gran rellevància per analitzar i contextualitzar qualsevol esdeveniment. En aquest cas, quan parlem d'una disciplina científica encara més.

Efectivament, tenim arguments per pensar que una data raonable del naixement de la Psicologia social, és el 1908. Es tracta, doncs, de constatar que la nostra estimada Psicologia social, va tenir de la mà de McDougall i Ross, uns pares que la inscrivieren i batejarem amb aquest nom i li donaren carta de naturalesa. Ara però, és tracta d'una disciplina amb una gran vitalitat i energia, després d'aquest primer segle, per enfrontar un apassionant esdevenidor.

Curiosament la Psicologia social va aparèixer de la mà de la Sociologia (Ross) i de la Psicologia (McDougall) i així ha continuat fins al moment. Per això, ara que es posa en qüestió la seua condició de Ciència Social, resulta d'especial interès reivindicar i dedicar-li un monogràfic d'aquest ANUARI DE PSICOLOGIA amb col·laboracions de psicòlegs i sociòlegs. De fet, per als qui ens dediquem a practicar la Psicologia social, es clar que es tracta d'un àmbit definit amb distintes dimensions aplicatives, com ara els Recursos humans i les Organitzacions, els Serveis socials i la l'anomenada Intervenció psicosocial, etc... i on es produeix una habitual col·laboració amb altres professionals que, de vegades, genera ambigüitat competencial.

Malgrat això, però, existeix un general acord en reconèixer la Psicologia social com una disciplina i com un espai disciplinar comú d'investigació aplicada i referida a la realitat social i al comportament interpersonal o interacció social, en les seues distintes dimensions. No manquen autors que prefereixen referir-se a la disciplina en plural, parlant de Psicologia socials (Blanch, 1982).

Estat de la qüestió

Aquesta realitat és, segurament resultat d'una variada naturalesa epistemològica i ha condicionat la seua diversitat, en quant a la formalització del coneixement psicosocial. Concretament, s'ha apuntat que la Psicologia social, als seus inicis, es va constituir a partir de les aportacions d'altres disciplines, i fonamentalment de la Psicologia i la Sociologia, sense oblidar, però, la Filosofia i l'Antropologia entre d'altres.

Així, i des d'un punt de vista lògic aquesta situació relativa a la Psicologia social, donaria com a resultat tres possibles alternatives (Torregrosa, 1984):

a) La creació d'una nova ciència, l'objecte de la qual seria concretament la relació entre els objectes formals de les ciències que se superposen –Psicologia i Sociologia, bàsicament–.

- b) La constitució d'un territori comú compartit per les dues ciències
- c) L'assignació de l'àrea de superposició a una de les ciències en qüestió –Psicologia social psicològica o Psicologia social sociològica–

D'aquesta manera un repàs al panorama de la disciplina ens permetria trobar exemples dels distints supòsits o alternatives.

Per això un cop d'ull a les aportacions de la literatura, referides a la naturalesa, estructura, característiques i objecte de la Psicologia social manifesta una significativa ambigüïtat i dispersió conceptual (Ross, 1904; Bernard, 1923; Bagby, 1925; Allport, 1926; Kantor, 1924; Smoke, 1935; Asch, 1968; Brown, 1974 i Golstein 1980).

Malgrat tot açò, però, el panorama de la Psicologia social lluny de poder ser considerat caòtic deuria ser qualificat com a ric i dinàmic. En aquest sentit alguns autors quan s'han aproximat a l'estudi del concepte, l'estructura i l'evolució epistemològica de la Psicologia social, han destacat metafòricament l'existència de «cinc màscares per a un mateix rostre» (Blanco, 1988). Encara que, clar està, com a resultat d'aquesta situació es dona una certa ambigüïtat relativa a l'objecte.

Munné (1986) assenyala que el concepte de Psicologia social és problemàtic en la mesura en què és un problema de identitat de la nostra ciència. Si busquem un indicador clar del qüestionament d'aquesta identitat el trobem en el fet dels múltiples batejos que ha merescut o mereix la matèria de què tractem. Efectivament, la llista dels distints termes utilitzats aniria des de «Psicologia dels pobles»; «Psicologia col·lectiva o de la conducta col·lectiva» i «Psicologia de les masses» –noms reveladors d'una concepció de la Psicologia social com oposada a la Psicologia individual–, tot passant per l'expressió de la «Psicologia dels grups» utilitzada en alguns àmbits, especialment de tendència psicodinàmica, fins a termes més delimitats, usualment utilitzats avui, com «Psicologia social» o «Psicosociologia», aquest darrer bastant emprat a l'àrea cultural francesa, i, més concretament, en el camp aplicat al treball i a les organitzacions. D'aquests últims termes –Psicologia social i Psicosociologia– destaca també el concepte vers una i altra banda en introduir un biaix semàntic, que suggereix, com diu Munné: «una distinta i específica filiació de la matèria en perjudici de l'altra» manifestant, per això, falta de neutralitat.

Allò important de tot açò és que no es tracta ací de una simple qüestió terminològica, sinó que, més enllà del formalisme, es manifesta un problema de fons de caràcter substantiu, que afecta a la identitat mateixa de la Psicologia social. Efectivament, ja des de 1909, després dels treballs de Ross i McDougall, s'entreveu la possibilitat de dues orientacions diferents de la Psicologia social: una psicològica i altra sociològica. En aquesta mateixa línia apuntava Newcomb, en 1951, assenyalant l'existència de quatre psicologies socials: la dels psicòlegs, la dels sociòlegs, la dels antropòlegs i la dels psiquiatres. Que el debat no està esgotat ho manifesta el fet de que, en 1977, House torna a referir-se a «les tres

cares» de la Psicologia social, malgrat que sembla que el pol més intens de discussió es configura en l'alternativa entre una Psicologia social psicològica i una Psicologia social sociològica (Cfr. Semin y Manstead, 1979; Taylor i Brown, 1979). Si haguérem que sintetitzar-ho en una frase, observem que, ni tot el món parla de Psicologia social per referir-se al mateix, ni tot el món es refereix al mateix, quan parla de Psicologia social. Així doncs, què és la Psicologia social?

Conceptualització

Per resoldre la qüestió, són possibles diverses aproximacions. Una primera aproximació, ha estat utilitzada per diversos autors amb major o menor fortuna. Insko i Schopler (1980) assenyalen que la Psicologia social és la disciplina estudiada per aquells que s'autoanomenen psicòlegs socials, els quals tracten fonamentalment tres temes, encara que no massa ben delimitats: el canvi d'actituds i de creences, els processos interpersonals i els grups petits. Brown (1972), per la seua part, indica al lector que, en finalitzar de llegir el seu llibre, tindrà idea cabal de què és la Psicologia social. I Boudon, al que segueix Jiménez Burillo (1981) assenjala que tal procediment ens du a construir una definició efectiva, contraposada a les definicions «intencionals», proposades pels diferents tractadistes, als seus respectius manuals, els quals revelen, amb bona dosi d'utopisme, el que pretenen que siga la Psicologia social.

No obstant això, aquesta via posseeix grans limitacions. Efectivament, qual-sevol definició fàctica només pot proporcionar-nos la descripció d'un camp més o menys extens o intens, en raó dels coneixements que posseeix el seu autor o dels interessos que el mouen. Així, quan Eysenck i Arnold (1972) assenyalen que «l'estudi dels següents temes tendeix a ser identificat amb la Psicologia social, tot incloent: les influències socials, la dinàmica de grups, la comunicació, el rol i l'estatus, el lideratge, el conflicte i la cooperació, les relacions intergrupals, el crim i la delinqüència, l'autoritarisme i el maquiavelisme, els sistemes de creences i les orientacions de valor, la socialització, la percepció personal, l'aprenentatge social i la conformitat», semblen esgotar el seu contingut amb un llistat llarg i profús de temes.

Malgrat això, en aquest llistat no apareixen aspectes importantíssims, com ara les actituds, els prejudicis, la conducta prosocial, l'agressivitat, la identitat nacional, etc. I si a açò, afegim l'agut comentari de Wheldales (1975) que, encara que la llista anterior es molt completa, té el greu inconvenient de requerir –per poder ser compresa en molts dels seus conceptes– el que hom siga ja abans un psicòleg social, apareix aleshores la necessitat de ser completada amb la resta d'aproximacions proposades. Així, i d'altra banda, la consideració històrica de les relacions interpersonals suposa que tot comportament social de les persones

implica una acció recíproca, o siga, una interacció. Pot ser per això, molts autors adopten aquest terme com definitori de la Psicologia social (Kelman, 1965; Hiebsch i Voeweg, 1967; Maisonneuve, 1974).

No obstant, parlar d'«interacció» no pot significar res de nou o distint de «relació interpersonal». Duchac (1968), per exemple, que considera la Psicologia social com a ciència de les interaccions entre l'individu i la societat, no sols donarà una definició en termes abstractes, sinó que entendreà la interacció com una pura relació formal: la Psicologia social –escriu– és relacional, doncs abasteix i considera les relacions dinàmiques entre els individus i els grups. Probablement per això, altres psicòlegs socials cerquen la «influència», el concepte que defineix a la Psicologia social. Entre ells podem citar a Sprott (1964); Newcomb (1964), Klineberg (1968); Sherif i Sherif (1975); Herkner (1978); Hollander (1980), Aronson (1981), Moscovici (1985), Mugny, Doise i Perez (1988). D'aquesta manera, podríem deduir, en forma de síntesi, que la Psicologia social es centraria en l'estudi científic, de les dimensions socials del comportament de les persones, i de les reaccions d'aquestes persones als estímuls socialment rellevants, els quals determinen processos, entre altres possibles, d'interacció i influència social. Aquest estudi pot ser d'orientació descriptiva o interventiva i implica a formacions i/o agrupacions socials, com ara els grups o les organitzacions.

Una altra aproximació possible a la temàtica, està referida a la consideració històrica de la Psicologia social i es troba, tan aviat com s'intenta recórrer, amb la polèmica sobre els seus orígens.

Decurs històric

Fixar un any o un període més o menys llarg, per al sorgiment de la Psicologia social es revela com una tasca tan difícil com probablement inútil. La profusa llista d'autors i dates acompanyada d'opinions diverses, fonamentades en criteris heterogenis i disperss, ha suscitat la denominació de «panorama babèlic», utilitzada amb raó per Jiménez-Burillo, en 1976, per referir-se al problema de l'origen cronològic de la Psicologia social. Hobbes (1951) preocupat pels processos interpsicològics com ara l'ambició, el domini o el sentiment d'inseguretat, Comte (1850) autor de la Ciència moral entesa com una Psicologia social embrionària, Lazarus i Steinthal (1860) que inicien la publicació de la *Zeitschrift für Völkerpsychologie*, la qual perspectiva se consolidaria amb les aportacions que Wundt, amb la seua «Psicologia dels pobles» (1823-1920), dedicà a aquesta temàtica i que ha esdevingut un referent necessari i força significatiu, són alguns dels autors, dates i obres que es proposen com originaris de la Psicologia social. També Le Bon (1895) amb el seu *Psychologie des foules*, Tarde (1895) amb els seus *Les lois de l'imitation*, Durkheim (1988) amb *Les regles de la metode*

Sociologique i James (1945) amb els seus *Principles of Psychology* han estat proposats com pares fundadors de la Psicologia social.

No obstant, però, pot ser és convenient situar-se al segle XX, al 1908, per assenyalar amb major garantia de representativitat l'origen cronològic de la Psicologia social. En aquesta data apareixen dos llibres amb idèntic títol *Social Psychology* escrits independentment pel sociòleg Ross –que el publicà a Nova York– i pel psicòleg McDougall –que l'edità a Londres. Amb tot, també aquesta proposta ha estat qüestionada (Munné, 1986). En fi, la discussió sembla restar reduïda quan les propostes s'apropen al moment present. Cada dia existeixen més autors que assenyalen a Floyd Allport com l'autèntic fundador de la Psicologia social, amb la publicació del seu *Social Psychology*. I no ha faltat qui proposa a Lewin com a pare de la Psicologia social experimental (Jones i Gerard, 1980).

En qualsevol cas, allò important de tot això és que, al llarg de la història, apareixen moments de sorgiment i constitució de la Psicologia social, i que el caràcter de psicòlegs o sociòlegs dels seus autors permet afirmar, amb suficient fonament, que la Psicologia social és filla de la Psicologia i de la Sociologia i influïda per altres aportacions científiques. També, òbviament, ha d'estar contextualitzada socio-culturalment.

Perspectiva convergent

Així podem recordar com determinades línees de pensament dominants en una època determinada han influït. L'instintivisme social –promogut p't McDougall– va fer impacte en alguns autors de l'època (Trotter, Woodworth,...etc), tal vegada alimentat pel clima darwinianà del moment. No obstant, però, va rebre un colp considerable quan en 1919 Dunlap argumentà que tal teoria es basava en la intencionalitat subjectiva, el què no constituïa objecte d'observació. Moltes foren, però, les crítiques que, a partir d'aleshores, es feren manifestes en contra de l'instintivisme.

D'altra banda, la influència d'Allport i la seua importància en la Psicologia social es deu molt més a la metodologia experimental que va promoure, aplicant-la en aquest camp, que no als seus continguts teòrics. El seu encert fou la introducció d'enfocs «científics» i la exigència de mètodes objectius i quantificables, per a l'estudi de la conducta social, la qual cosa va propiciar el sorgiment del concepte d'actitud. Com és freqüent referir, podem dir que amb l'estudi de les actituds la Psicologia social demostrava no sols les grans possibilitats d'una perspectiva psicosocial, sinó també la seua vocació científica.

També i en paral·lel hem de destacar l'estudi del comportament dels grups de treball en les empreses, i l'esclariment dels seus processos de funcionament. D'altra banda, i segurament per l'augment dels índexs de criminalitat juvenil en

determinades zones urbanes dels EE.UU, hom impulsà l'estudi dels grups i colles de joves que alteraven l'ordre social. Aquestes i altres circumstàncies socials estimularen la Psicologia dels grups. Diversos són els estudis del tema que poden identificar-se. D'un costat, l'anomenada escola de Chicago realitzà estudis de camp sobre colles i bandes de delinqüents (Thrase, en 1929; Zandesco, en 1930; Clifford Shaw en 1931; Whyte, en 1937, etc.). Per la seua part, i en l'àrea del treball i les organitzacions, Elton Mayo, al front d'un nombrós equip interdisciplinari, dugué a cap una important investigació (1927-1932) en la factoria de la *Western Electric Company* a Hawthorne (Ohio). Aquestes investigacions posaren de manifest, entre altres coses, les relacions informals dels grups.

Per la seua banda, al 1925 J. L. Moreno practicava un tipus de teràpia grupal basada en la representació teatral. Més tard, en 1934, explica i desenvolupa una personal perspectiva de les interaccions humanes, que constitueix la seua tècnica i teoria del Psicodrama i Sociograma. No obstant, però, la figura clau en aquest tema de la Psicologia dels grups és molt probablement Kurt Lewin. La influència de Lewin, ha estat considerable i decisiva fins al punt de ser considerat com la base i fonament de la Psicologia social actual. La Psicologia dels grups de Lewin és una teoria dinàmica que, partint des d'una perspectiva científica i inspirant-se en la gestalt, insisteix en la dimensió social en tant que explica la conducta de les persones, mitjançant la interacció entre l'individu i el seu entorn. La unitat d'anàlisi és el «camp conductual», la qual cosa comporta el desenvolupament d'una Psicologia del camp. Lewin també va fer importants aportacions al tema de les actituds, tot aplicant tècniques grupals per modificar-les, així com sobre lideratge i clima del grup. En aquest sentit hem de destacar que per a Lewin, el grup no és mai igual a la suma dels components i la seua dinàmica pot investigar-se experimentalment.

Panoràmica actual

Una vegada analitzada la situació dels inicis de la nostra ciència és de destacar, com en aquests últims anys, s'ha generat un ample ventall d'orientacions teòriques, fruit del desenvolupament de la disciplina i d'altres circumstàncies contextuais socio-històriques. Entre aquestes orientacions, podem citar la teoria de l'atribució que es vertebra com un dels principals eixos de la Psicologia social actual (Munné, 1986). També pot parlar-se d'un afiançament de la Psicologia social europea (Moscovici, Tajfel, etc...) important per les seues aportacions experimentals a la teoria de les relacions intergrupals, i a la Psicologia de la influència social (Pérez i Mungny, 1988)

Encara que hi ha qui ha dit que els treballs d'aquests darrers anys no responen a una orientació definida, sinó que amb freqüència responen a diversos marcs teòrics diferents. Això no impedeix que pugui parlar-se de grans corrents

teòriques, dintre la Psicologia social actual. Deutsch i Krauss (1970) i Shaw i Constanzo (1970) coincidiren a assenyalar cinc grans tendències teòriques que, malgrat amb un origen anterior a aquest període, han seguit configurant la disciplina en l'actualitat i que són: la teoria de la gestalt (Deutsch i Krauss), les cognitives (Shaw i Constanzo), la teoria del reforç, la teoria del camp, la teoria psicoanalítica i la teoria del rol.

Pròxima a aquestes classificacions se situa la de Mertens i Fuchs (1978) que també identifiquen cinc grans corrents o enfocaments teòrics psicosocials: «conductisme», «cognitivisme», «interaccionisme simbòlic», «etnometodologia» i «psicoanàlisi». El resultat de tot això, és un clar pluralisme teòric, que fins i tot afecta als objectius i mètodes de la disciplina. En qualsevol cas pot dir-se que la Psicologia social no ha renunciat a cap dels temes i centres d'interès tractats i elaborats, al llarg de les seues etapes constitutives: el comportament col·lectiu, les bases de la conducta social, les actituds, els processos de grup, etc. Així, doncs, ens trobem actualment amb una Psicologia social a la que sembla haver deixat –aparentment– de preocupar la seua «crisi», probablement per una autoconsciència de ser un fenomen propi i freqüent en totes les ciències joves, tal i com assenyala Leyens (1979). A més, la Psicologia social es troba davant un panorama de teories molt diverses, unes de tall «tradicional» en l'àmbit de la Psicologia, com ara la teoria de gestalt, les teories cognitives, teories de camp, teories conductistes i altres orientacions que semblen buscar solucions concretes a la manca de teories generals, que caracteritza la nostra disciplina, com la Sociobiologia, l'Etnologia o les aportacions ambientalistes.

Altrament l'anomenada revolució cognitiva ha tingut un fort impacte en la Psicologia social recent, que ha permès reprendre temes clàssics, així com d'altres nous d'interès social. D'aquesta manera, al costat de reformulacions de tòpics, com ara els estereotips, la presa de decisions, etc. fan la seua aparició les teories implícites, la percepció social, etc. Tot això configura un panorama conceptual i temàtic on amb l'excepció de la teoria de l'intercanvi, la resta de teories seria molt difícil enquadrar-les en el paradigma conductista. Autors com Heider, Lewin, Festinger o Asch recorren a conceptes més pròxims a plantejaments que podríem qualificar de «mentalistes». En tot cas, en aquest complex panorama actual que Munné (1986) qualifica de pluralitat teòrica, front a la suposada crisi travessada per la disciplina, queda la petjada de les etapes anteriors, que han llegat un objectiu i un tractament que d'alguna forma segueix present, sense la renúncia de la Psicologia social a cap dels temes que en algun moment s'han considerat ampliant, en tot cas, les perspectives des de les quals s'han abastit.

En conjunt destaca el fet de la consolidació de la Psicologia social europea, amb nom destacats com Moscovici, Pagés, Mugny, Deutsch, Krauss, Tajfel, Hewston, Stroebe, Codol, Jaspars, Stephenson, Turner, etc... por citar-ne només alguns. Tot aquest quadre d'aportacions ha determinat el sorgiment d'associacions

científiques i professionals relatives a Psicologia social d'àmbit europeu, junt amb l'aparició de manuals que s'autodefineixen com de «perspectiva europea», revistes i altres publicacions editades en Europa, i per suposat han florit els congressos de Psicologia social que utilitzen el qualificatiu d'europeu. Finalment destaquem una altra de les característiques de la Psicologia social del moment i que estaria referida a una dimensió interventiva o aplicada, superadora de la descriptiva tradicional. Analitzem un poc la qüestió.

Nous horitzons

Parlem, d'una banda, de pluralitat temàtica i, d'altra, de voluntat interventiva o aplicada. Es a dir, la Psicologia social, vol esdevindre un instrument útil per aconseguir «benestar social» i «qualitat de vida» –als diversos àmbits, com ara el laboral, el familiar, etc...– De fet, la Psicologia social vol ser considerada com disciplina aplicada, socialment útil.

No obstant, semblaria, que parlar de Psicologia social aplicada, significa, en certa manera, admetre que existeix una altra Psicologia social diferent, no aplicada, que alguns autors han anomenat «bàsica». O com també s'ha apuntat, hom pot diferenciar dos tipus d'activitats: la investigació, com anàlisi descriptiu de la realitat, i la pràctica que utilitza els resultats d'eixes investigacions (Peiró, 1983). En aquest sentit, es considera que la «ciència bàsica» en un sentit estricte i prenent la seua accepció de las ciències físiques naturals, pretén descobrir i conèixer la realitat concreta, històrica i particular, per intentar establir principis i lleis universals i immutables del comportament (Carpintero, 1981).

Tot i això la situació real és més complexa i, malgrat que la distinció «bàsica-aplicada» ha fet fortuna, s'afegeix a la relació de dicotomies de les que, com assenyala Morales (1984), «la disciplina pareix sentir-se tan orgullosa: herència-medi, naturalesa-cultura, camp-laboratori, nomotètic-ideogràfic, qualitatiu-quantitatiu, psicosociològic-sociopsicològic i un llarg etc...», no gaudeix de consens ple entre els teòrics i professionals, ja que mentre un sector d'ells es decanta clarament per mantenir aquesta distinció, un altre sector la minimitza i encara hi ha qui li nega validesa i legitimitat a la distinció.

La nostra perspectiva, però, és que, amb freqüència, les discussions al voltant de la distinció «bàsica-aplicada» es veuen enfosquides per la confusió existent entre ciència bàsica, ciència aplicada i aplicacions de la ciència o intervenció *versus* descripció (Barker, 1965; Pelechano, 1980, 1981). La qual cosa, a més i molt probablement, estaria reflectint que front a una tradició descriptivo-explicativa, la tradició intervencionista estaria abastint cada vegada major interès (Peiró, 1983, 1990). De tota manera i de forma sintetitzada considerem que, una vegada analitzades les aportacions que considerem més rellevant sobre la problemàtica,

podem justificadament concloure que en general tots els autors revisats accepten en definitiva, encara que amb matisos, la distinció entre el coneixement psicosocial i l'aplicació d'aquest coneixement per a la resolució de problemes. «Conèixer» i «intervindre» seran dos aspectes diferenciats i interrelacionats en la qual distinció i estreta connexió tots coincidiran (Blanco, Fdez. Dols, Huici y Morales 1985).

Les diferències radiquen, doncs, probablement, en altres qüestions. En primer lloc, en els atributs i característiques assignades i/o reconegudes al coneixement psicosocial. En segon lloc, en la forma com cadascú entén la connexió entre coneixement i aplicació. En altres paraules: en la resposta que cadascun dóna a la pregunta sobre com s'utilitzen els coneixements psicosocials, per tal d'intervindre i modificar els processos o resoldre problemes. I, en tercer lloc, en les respostes que cadascú ofereix a les qüestions de com es relaciona el tecnòleg o aplicador dels coneixements psicosocials, amb les persones implicades o que són objecte de la seua intervenció.

D'altra banda hem de destacar els notoris esforços per vertebrar el que s'ha donat en nomenar «un model integrat de Psicologia social aplicada». En efecte, el model que proposen Mayo i La France (1980) ha estat qualificat d'«integrat» per Morales (1984), en quant que fa possible integrar les aportacions parcials fetes des de les perspectives descrites i representades, referencialment i, entre altres, per Valera, Campbell i Carroll, Hollander, Bickman, Gergen i Proshansky, i que afecten directament a les relacions entre els valors i objectius assignats a la Psicologia social, i a les relacions professional-client.

Així i entre les característiques d'aquest model s'hi destaquen en primer lloc, la concepció de que no cap plantejar-se ni la construcció del coneixement psicosocial, necessari per la intervenció, ni menys encara la intervenció en ella mateixa, sense haver tractat prèviament la qüestió dels valors i objectius. I, per a Mayo i La France, aquest tema se centra en la consecució de la qualitat de vida i el benestar, la qual cosa exigeix una activitat social, entesa no solament com a resolució de problemes, o activitat reactiva front a problemes específics puntuals, sinó com activitat proactiva i positiva, que tendeix a millorar, en relació a un context social ample, les formes d'existència de les persones.

En segon lloc, s'hi destaca el postulat segons el qual el coneixement psicosocial així construït ha de resultar útil i significatiu per a la intervenció. Per tant, caldrà que siga més predictiu que no explicatiu de la realitat, més preocupat de connectar amb el «mon real» que de resultar teòricament i acadèmica, elegant; més centrat en els efectes –que són els que al cap i a la fi, defineixen existencialment la qualitat de vida– que no en les causes, i més atent a variables macrosocials que no microsocials, com estratègia per a la consecució de una qualitat de vida i benestar, en relació a un context social ample.

En síntesi, després d'aquest primer segle d'existència, la Psicologia social, sembla més viva i creativa, que mai. Llarga vida.

Referències

- Allport, G. (1968). The historical background of modern social psychology. En G. Lindzey i E. Aronson (Eds.), *Handbook of Social Psychology*, (vol. 1, 1-80). New York.
- Argyle, M. (1980). The development of applied social psychology. En Gimor i Duck (Eds.), *The development of social psychology*. London: Academic Press.
- Armistead, N. (1974). *La reconstrucción de la Psicología Social*. Barcelona: Hora, 1983.
- Aronson, E. (1990). *El animal social. Introducción a la Psicología social*. Madrid: Alianza Universidad.
- Backman, C. W. i Secord, P. F. (1971). *Psicología Social y Educación*. Buenos Aires: Paidós.
- Baron, R. A. i Byrne, D. (2005). *Psicología Social*. Madrid: Pearson.
- Barriga, S., Leon, J. M. i Martínez, M. F. (1987). *Intervención Psicosocial*. Barcelona: Hora, 1983.
- Bell, D. (1973). *El advenimiento de la sociedad post-industrial*. Madrid: Alianza Editorial, 1976.
- Bender, M. P. (1981). *Psicología de la comunidad*. Barcelona: CEAC.
- Bickman, L. (Ed.). (1980. 1981. 1982. 1983). *Applied Social Psychology Annual*. New Jersey: LEA.
- Collier, G., Minton, H. L. i Reynolds, G. (1991). *Escenarios y tendencias de la Psicología Social*. Madrid: Tecnos, 1996.
- Dalton, R.J. i Kuechler, M. (1990). *Los nuevos movimientos sociales. Un reto al orden político*. Valencia: Edicions Alfons El Magnànim.
- Eiser, J. R. (1989). *Psicología Social. Actitudes, cognición y conducta social*. Madrid: Pirámide.
- Felman, P. i Orford, J. (1983). *Prevención y solución de problemas psicológicos aplicando la psicología social*. México: Limusa.
- Glyn, C. R. (1991). La motivación en el deporte infantil. *Revista de Psicología Social Aplicada*, 1, 7-24.
- Hewstone, M., Stroebe, W., Codol, J. P. i Stephenson, G. M. (1991). *Introducción a la Psicología Social*. Barcelona: Ariel.
- Inglehart, R. (1997). *Modernización y posmodernización*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Kidd, R. F. i Saks, M. J. (1983). *Advances in applied social psychology*. N.J. LEA.
- Krech, D., Crutchfield, R. S. i Ballachey, E. L. (1962). *Psicología Social*. Madrid: Biblioteca Nueva, 1965.
- Luque, O. (dir.). (1988). *Intervención psicosocial en Servicios Sociales*. Valencia: N.LI.

- Luque, O. (1989). Los Servicios Sociales como ámbito de intervención de la psicología. *Papeles del Psicólogo*, 41, 42, 34-44.
- Luque, O. i Zurriaga, R. (1995). *La Formación en Psicología Social para no psicólogos*. Valencia: Nau LLibres.
- Martin, A., Chacon, F. i Martínez, M. (Eds.) (1988). *Psicología Comunitaria*. Madrid: Visor.
- Morales, F. (1999). *Psicología Social*. Madrid: Mcgraw Hill.
- Morales, J. F. Hacia un modelo integrado de psicología social aplicada. En Torregrosa i Crespo (Eds.), *Estudios Básicos de psicología social*. Barcelona: Hora, 1984.
- Morales, J. F., Blanco, A., Huici, C. i Fernandez, J. M. (1985). *Psicología Social Aplicada*. Bilbao: D.D.B.
- Moscovici, S. (Comp.). (1984). *Psicología Social*, 2 vols. Barcelona: Paidós.
- Moscovici, S. (1981). *La era de las multitudes. Un tratado histórico de la psicología de las masas*. México: FCE.
- Musitu, G. i altres. (Dir.) (1990). *Psicología Comunitaria*. Valencia: Nau Llibres.
- Myers, D. G. (2007). *Exploraciones de la Psicología Social*. Madrid: McGraw_Hill.
- Oskamp, P. (1984). *Applied Social Psychology*. N. J. Prentice-Hall.
- Palmorani, A. i Zani, B. (1980. 1990). *Psicología Sociale di Comunità*. Bologna: Il Mulino,
- Peiró, J. M. (1990). *Organizaciones: Nuevas perspectivas psicosociológicas*. Barcelona: P.P.U.
- Peiró, J. M. (1984. 1986). *Psicología de la organización*. Madrid: U.N.E.D.
- Peiró, J. M., Navarro, R. i Luque, O. (1989). El rol del psicólogo en los equipos de atención primaria de Servicios Sociales. *Papeles del Psicólogo*, 41, 42, 47-59.
- Pelechano, V. (1980). *Terapia familiar comunitaria*. Valencia: Alfaplus.
- Rodrigues, A. (1983). *Aplicaciones de la psicología social*. México: Trillas.
- Rodriguez Marin, J. (1990). Apoyo social y salud. En Actas III Congreso de psicología social. Santiago de Compostela.
- Sanchez, A. (1988). *Psicología Comunitaria. Bases conceptuales y métodos de intervención*. Barcelona: P.P.U.
- Seidman, E. (Ed.) (1983). *Handbook of social intervention*. Beverly Hills (Ca.): Sage.
- Smith, E., i Mackie, D. (1997). *Psicología Social*. Madrid: Editorial Panamericana.
- Torregrosa, J. R., Alvaro, J. L. i Garrido, A. (1996). *Psicología Social Aplicada*.
- Vander Zanden, J. W. (1984). *Manual de Psicología Social*. Barcelona: Paidós, 1989.
- Weyant, J. M. (1986). *Applied social psychology*. N.Y.: Oxford Univ. Press.

Worchel, S., Cooper, J., Goethals, J. i Olson, J. M. (2003). *Psicología Social*. Madrid: Thomson.

Zurriaga, R. i altres (1990). El papel del apoyo social con personas con incapacidad física crónica. En Actas III Congreso de psicología social. Santiago de Compostela.